

İSMAİL TUNALI'NIN SANAT ELEŞTİRİSİ ANLAYIŞI

Doç. Dr. Ümit GEZGİN*

Özet: Makalede; sanat ve sanat eleştirisi alanında ortaya koyduğu çalışmalar üzerine yargı-yorum geliştirilmeye çalışıldı. İsmail Tunalı, sanat eleştirisi alanında birçok kitap yazmış, teorik alanda sanatın düşünsel gelişimi için büyük gayretler göstermiş bir düşünürdür.

Prof. Dr. İsmail Tunalı, plastik sanatlar kültürü alanında getirdiği yorum ve değerlendirmeler, kattığı kültürel zenginliklerle önemli açılımlar, bilgi donanımsal aydınlatmalar sağlamış ve hem ortaya koyduğu literatürle, hem de geliştirdiği yorumlar ve eleştirilerle derinlikli, özgün bilgilendirmeler sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Estetik, Yaratıcılık, İsmail Tunalı

*Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Resim-İş Öğretmenliği, umit.gezgin@marmara.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-5680-8656

MEANING OF THE İSMAİL TUNALI ART CRITIC

Assoc. Prof. Dr. Ümit GEZGİN*

Abstract: This article aims at developing judgements and interpretations of İsmail Tunalı's work on art and criticism. Prof. Dr. İsmail Tunalı is a thinker who has contributed to the intellectual development of theoretical art, who has written a lot of books about art criticism. He has provided important insights and in-depth information into the field of plastic art via his comments, evaluations and the literature he has put forward.

Keywords: Art, Aesthetic , Creative, İsmail Tunalı

*Marmara University, Atatürk Faculty of Education Art Teaching, umit.gezgin@marmara.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-5680-8656

1. GİRİŞ

Prof. Dr. İsmail Tunalı; 1922 - 2015 yılları arasında yaşamış; Türk sanat eleştirisinin önemli temsilcilerinden biriydi. Görüş ve düşüncelerini topladığı kitaplar ve konferans ve makaleleri; sanat biliminin gelişmesi ve sanat dünyası için çok önemli katkılar sağlamıştır. İsmail Tunalı, sanata bilimsel disiplin getirmiş, felsefe ve estetiğe yaklaşımı ve yorum zenginliğiyle özgün ve kalıcı bir yapı ortaya koymuştur. Bu yapı; sanatsal bilgiye ulaşmada ve yaratıcılık konusunda, özellikle plastik sanatlar dünyası için vazgeçilmez bir işlev üstlenmiştir.

Prof. Dr. İsmail Tunalı; “Her sanat yapıtı var olan bir şeyle, bir nesne ile ilgilidir; belli bir varlığı anlatır, varlıktan bir kesit ortaya koyar. Bir resim, belli bir doğa parçasının resmidir, belli bir insanın portresidir. Bir tiyatro, belli olayların sergilenmesidir. Bir şiir ya da müzik parçası, aynı şekilde ya doğadan ya da yine varlıktan bir parça olan insan ruhundan, insan duygularından bir anlatımdır. Buna göre her sanat yapıtının, bu yapıt ne türden olursa olsun, onun bir obje dünyası vardır, onda bir varlık dünyası söz konusudur. Sanat, ele aldığı bu varlığı ne yapar? Sanat, onu anlatır, onu yorumlar, kısacası varlık hakkında bir şey söyler. Sözgelimi, bir peyzajda dile gelen şey, doğanın sanatçı tarafından yorumlanmasıdır. Sanatçı, ‘doğa böyledir’ der. Bir şiir, ‘insan duyguları böyledir’ der. Kısacası, her sanat yapıtı, bize varlığı anlatır, varlık hakkında bilgi verir. Bunun için her sanat yapıtı, varlığın, gerçekliğin bir bilgisini ortaya koyduğu gibi, aynı zamanda bu bilgide, o sanatın varlık, gerçeklik anlayışı da yansımış olur”(Tunalı; Marksist Estetik, 2003, s. 31).

Prof. Dr. İsmail Tunalı, bütünlüklü bir sanat düşünürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatı ve sanatçıyı geniş bir perspektiften görüp değerlendiren, felsefenin, estetiğin tarihsel birikiminin izinden giderek sanatçıyı, onun toplum ve sanatla bağını ve hangi dinamiklere

sahip olduğunu da bütün boyutlarıyla gözlemlemiş; kritik ve değerlendirmelerinde bilgi birikimine dayanan bir gözlem gücüyle sağlıklı ve kalıcı yorumlara ulaşmıştır.

İsmail Tunalı, hemen herkese açık bir zihin yapısıyla olgulara ve olaylara yaklaşır; sanatçının eserinde ne demek istediğini, hangi malzemeyle sonuca gitmek istediğini başta anlamaya çalışır. Sanatla toplum arasında, sanatçıyla eser arasında kopmaz bağlar olduğunu görür, bilir. Yorumlarını ve değerlendirmelerini de bu gerçeklik izinden giderek derin bir felsefi görüşle ortaya koyar.

“İnsan, bilme eylemi ile doğada her şeyi, tüm doğayı olanca gücüyle bilmek için çabalar. Bu çaba, bilgi birikimi büyüdüğü ölçüde güçlülük kazanır. İnsan her zaman olabileceğinden ötede bir şey isteyecek, yaratılışının sınırlarını her zaman aşmaya çalışacak, her zaman ölümsüzlüğe kavuşmak için uğraşacaktır. Bu her şeyi bilme, her şeye üstün çıkma, her şeyi kavrama isteğini yitirdiği gün, insanda insan olmaktan çıkar artık. Bu yüzden, doğadan bütün gizleri ve kendisine üstünlük sağlayacak olanakları elde edebilmek için her zaman bilime gereksinme duyacaktır”(Tunalı; Marksist Estetik; 2003, s. 57).

Bu bilme isteği sanatla sınırsız bir alana doğru ilerleyecek ve sanatsal yaratıcılık doğanın üstüne geçerek, doğayı anlamının ötesinde, onu yeniden yorumlamanın ayrılcına dönüşecektir. Sanat doğayı anlama ve yorumlama katsayısıyla karşımıza çıkmakta ve sanatçı da zaten ayrıcalıklı bir ruh yapısıyla doğayı anlama ve dönüştürmenin ayrıcalıklı kategorisi içinde insanlara seslenecektir. İsmail Tunalı, sanatçının salt bir teorisyen olarak değil, ama aynı zamanda bir pratisyen olarak da hayata, doğaya, insana, topluma katıldığını; onu dönüştürmek için yaratıcı gücünü kullandığını, düşünürdü. Sanat bir dönüştürme aracı olarak sadece bir teori değil, aynı zamanda estetik dediğimiz kategori içinde bir eylem olgusu ve bütünlüğüdür de.

Tunalı estetiği, sadece bir yargı gücü veya mantığı olarak ele almazdı; “Estetik fenomenin ontik bütünlüğünde böylece dört temel yapı elemanı bulmuş oluyoruz. Bunlar, sırasıyla, suje, estetik öbje, estetik değer veya güzel ve estetik yargıdır. Estetik fenomen veya estetik varlık, bu dört faktörün bir ontik bütünlüğü olarak meydana gelir. İşte felsefi estetik in konusunu bu ontik bütünlük teşkil eder”(Tunalı; Grek Estetiği; 1963, s. 4).

Tunalı; bütünsel bir sanat görüşüne sahiptir. Felsefi birikimi olduğu kadar, tarihe; gerek felsefe ve gerekse de sanat tarihine geniş bir perspektifle bakmış; sanatsal olguların derinlikli ve özgün analizlerini, giderek, temel güzellik problemi üzerinde kabul görür yorumları olmuştur. Hemen bütün sanatçılar, onun yargı ve yorumlarını kendi sanat felsefeleri noktasında değerlendirmeye almışlar, hatta bazı sanatçılar; (Utku Varlık’tan, Özdemir Altan, Adnan Çoker ve Abdurrahman Öztoprak’a kadar) onun yorumlarından mülhem, kendi ontolojik gerçekliklerini yeniden gözden geçirmişlerdir. “Güzel olmak, duyulur şeyler için olduğu gibi, bütün öteki şeyler için de simetrik olmaktır, kendi içinde ölçüye sahip olmaktır (Tunalı; Grek Estetiği; 1963, s. 24).

Sanatçının var olma ve yaratma kavramları üzerine de çok düşünmüş ve yazmış olan İsmail Tunalı; bütüncül bakışını, sanatçı özgünlüğünü sonuna kadar savunmuş; sanatçının yaratıcı bilincinin ortaya çıkması durumunun ancak onun yaşambişimsel gerçekliği ve özgürlüğü içinde gerçekleşeceğine inanmıştır. Bütün bağlantılı olduğu sanatçılara; (Özdemir Altan, Adnan Çoker, Abdurrahman Öztoprak, Utku Varlık, Zekai Ormancı, Gökhan Anlağan vb.) yaratıcılık, özgünlük ve kalıcılık konusunda da yolgöstericilik yapmıştır. Onların sanatlarından taviz vermeden ve inandıkları sanatsal doğrulardan sapmadan yollarına devam etmeleri gerektiğini, sonuna kadar savunmuş ve onları da bu uğurda teşvik etmiştir.

“Sanatçılar, Eros’un ruhlarına girdiği ve Eros’un kılavuzluğu altında adım adım yükselerek halis güzelliğe erişerek onda doğururlar, onda yaratırlar. Sanat, bu bakımdan poetik (yaratmayla ilgili) bir etkinliktir”(Tunalı; Grek Estetiği; 1963, s. 51).

İsmail Tunalı, sanatçıların yaşama anlam kattığı kadar, güzellik de getirdiklerinin, Ahmet Haşim’in şairler için söylediği ölçüde; toplumun aynası olduğu kadar, yol göstericisi de olduklarını düşünür. Aydınlatıcı, yol gösterici ve öncü kimlikleri vardır sanatçıların; eleştirmenlerin de, sanatçıların bu yol göstericiliklerinin ve yaratıcılıklarının yardımcı kılavuzu olduğunu, düşünür Tunalı da Haşim gibi. Sanatçılar çok bilgili ve kültürlü olmasalar bile, eserleriyle gerçek bir bilgi nesnesini, yaratıcı gücü ve güzelliği ortaya çıkarırlar. Sait Faik ve benzeri birçok gerçek sanatçı çok bilgili, bilge ve geniş anlamda kültürlü olmalarına rağmen, alanlarında ortaya koydukları gerçeklik, estetik ve güzellikle, klasik bir yaratıcı güç haline gelmişler ve giderek onlar insanlığı aydınlatır bir realite haline dönüşmüş eserler ortaya koymuşlardır. Picasso’nun Guernica’sı da böyle bir yaratıcı öncü gücü üzerinde taşır. Tunalı sadece bir kasabanın felaketi, sonlanması, acı ve trajedisi değil; aynı zamanda insanların kara bahtının, şeytani yönünün, en estetik ve yaratıcı görsellikle, düşünsel derinliği özgün boyutta dile gelmesidir ki; var olduğu sürece insanlığa yol gösterecektir...

“Sanat, sanatçının anonim olarak toplumda gerçekleştirdiği el işi olarak, Tanrının eserlerinin bir devamı olarak anlatılıyor; güzel, akıl ve duyular arasındaki barışı ifade eder; sanat eserinin sahip olduğu güzelliğe gelince, bu, doğa güzelliğinden başka olan bir güzelliiktir...”(Tunalı; Çağdaş Filozoflar; 1994, s. 116)

Kısacası; sanatçı Tunalı için aynı zamanda bir yol göstericidir. Öncü bir kimliği vardır. Ama bu öncülük, yenilik ve yol göstericilik onun hayatıyla

da sınırlı değildir. Elindeki estetik güç ve özellik; yani eserle ortaya çıkan ve hemen hemen bütün dünyaya, bütün insanlığa ulaşan enerji ve estetik gerçeklik; sanatçı öldükten sonra da devam edecek ve insanlığı, iyi, güzel, estetik ve yaratıcılık noktasında her zaman için aydınlatmaya, ona yol göstermeye, akıl ve yargı vermeye devam edecektir.

İsmail Tunalı'nın Çalışmalarında Sanat ve Sanatçının Yaratıcı Gücü

İsmail Tunalı, estetiğe ve sanata konu olan bütün çalışmalarında; sanat ve sanatçının yaratıcı gücüne inanmış ve sanatçının ve eserin öncü gerçekliğiyle, sadece insana değil, toplumlara da yol göstereceğini düşünmüştür. Estetik haz, diğer bilgi türleri ve yaşam gerçekliklerinin içinde olmayan bir durumdur. Estetik haz, plastik sanatların, bilginin ötesinde sahip oldukları bir olgu olarak da ortaya çıkar. Ayrıca tekil, total bir boyutta işlemez. Her sanatçının, ressamın ve heykeltıraşın kendine has bir özelliği, anlatım biçimi vardır. Bu anlatım biçimi sanatçıların özgün yönlerini ortaya koyar. Onları kalıcı bir yapıya kavuşturur ve yaratıcı kimliklerini ileriye doğru taşır.

Tunalı, sanatçıları özel insanlar olarak görmüştür. Ressamlar onun için ayrıcalıklı bir konumdaydı. Onların dünyalarında bulunur, onları ayrıca görsel filozof olarak nitelendirirdi. Sanatçıların çok bilgili, kültürlü ve kelimelere egemen bir filozof olmasını beklemez; yaptıkları işlerin sözcüklere egemen insanlardan daha etkili ve kalıcı olduğunu, düşünür ve rengin, biçimin, kompozisyonun, giderek üç boyutla ifadelendirilen heykel çalışmalarının bütün insanlara tek bir anlam ve haz değil; çoğul anlamda ve herkese açık bir bilgi ve haz kaynağı olduğunu, düşünürdü.

Resim tarihi boyunca, başlangıcı olan Mağara Resminden günümüze kadar sanatçılar, gerek anonim, gerekse de kişisel üslup

ve yaratıcılıklarının peşinde koştukları modern zamanlara kadar; çevre koşulları, farklı disiplinler, başka sanatçılar ve arkadaş gruplarından etkilenmişler, sanatsal kariyerlerinin ve üsluplarının belirlenmesinde bu ortam ve durumlar, zaman zaman başat öge haline bile gelmiştir.

“Platon’un Şölen diyalogunda gerek sanatçı ve gerekse sanat karşısındaki tavrı, tamamen olumlu bir tavidir. Sanatçı, değerli ve bir toplum için yararlı bir kişidir. Buna göre, sanat da üstün ve değerli bir etkinliktir. Çünkü, bu etkinlik aracıdır ki, bir topluma ve ulusa ün veren, onu mutlu kılan eserler meydana gelebilir”(Tunalı; Grek Estetiği; 1963, s. 51).

Sanat akımları, sanatçının görsel yaratıcı gücü; sadece öncü olmakla ve bilgiye yeni boyut katmakla kalmaz; aynı zamanda diğer alanları; bilimden, felsefeye, sosyal alanlardan, toplumsal konulara kadar etkiler ve zekaya yeni açılımlar, yeni boyut ve pırıltılar sunar. Sanat akımları bunun için, felsefi düşünme tarzları ve ekolleri gibi; her bir sanatçının, çoğu kere sanatçı grubunun ait olduğu düşünme, hissetme, yaratma ve kendini anlatma ortak kulvarı olarak karşımıza çıkar. Böyle durumlarda bile sanatçılar özgün bireyselliklerini korurlar.

Sanatçılar özgün bireyselliklerini aynı zamanda teknik olarak kullandıkları malzeme seçimlerinde de kullanırlar. Ressam boya, tuval, kağıt ve doğal olarak tercih ettiği konu ve kullandığı üslup ve teknik detaylarla kendisine bir dünya kurar; bu dünya içinde renk, biçim, kompozisyon ve çizgi; evren tasarımının bireysel açılımı ve gerçekliği olarak kendisini gösterir.

“Sanatçı, resim yapmak, taşı yontmak, yazı yazmak veya öğeleri birleştirmekle kendi ifadelerini yaratır ve bundan dolayı da fizik güzel, estetik güzeli takip etmez, tersine ara sıra ondan önce gelir. Fakat bu görüş, sanatçının çalışmasını anlamada oldukça basit bir tarz

olarak görülür, zira, sanatçı, gerçekte, daha önce fantazi ile bakmadan, asla fırça darbesi vurmaz; eğer fırça darbesine fantezi ile bakmamışsa, ifadesini dışlaştırmak için (ki bu ifade bu anda henüz mevcut değildir) onu gerçekleştiremez, tersine sanki daha sonraki bir düşünme ve konsantrasyon için bir tutamak noktasına sahip olmak üzere bir deneme yapar”(Tunalı; Estetik; 1983, s. 113).

İsmail Tunalı'da Modern ve Postmodern Kimlik Olarak Sanat ve Sanatçı

Prof. Dr. İsmail Tunalı için Modern olan XIX. yüzyıl estetik anlayışına ve dünya görüşüne göre sanatsal üretim yapmak anlamına geliyordu. Postmodern olan ise, özellikle soyut sanat ve sonrası, daha çok da İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişen sanatsal çalışmalar ve sanatsal iddialar anlamına gelmektedir.

Her estetik olay bir suje-obje bağlantısıyla tanımlanır. İzleyen ve izlenen; takip eden ve edilen. Bir yanda doğa vardır, diğer yanda bu doğa olayını ve gerçekliğini takip eden, ona hayran veya onunla bir tür ilişki içindeki sanatçı egosu, ben'i. Her sanatçı gerçekliği dönüştürmek, ona anlam vermek, yeniden yorumlamak veya konumlandırmak için vardır. Bu aynı zamanda bir bilgi nesnesi olarak da karşımıza çıkar.

“Sanat eseri, estetik obje, varolan bir nesne olarak, varlık tarzı bakımından bir duyuşsal olan real, bir de duyuları aşan bir irreal'den meydana geliyor. Öte yandan, varlık-tabakaları bakımından da madde, hayat, ruh ve mana olmak üzere dört ontik tabakayı içine alıyor. İşte estetik obje, ontik bir bütündür, derken, bununla demek istenen, onun böyle varlık tabakalarından meydana gelmiş bir birlik olmasıdır”(Tunalı; Estetik Beğeni; 2010, s. 19).

Modern dönem sanatçısının ve sanat eserinin varlık şartı, geçmiş dönem gerçekliğinden uzaklaşmış; hiç değilse Ortaçağ'ın, başkalarına

bağlı, Kilisenin veya otoritenin yönlendirmesiyle şekillenen sanat algılamasının yerini, Sanayi Devrimi ile şekillenen bir hayat ve düşünce ortamı içinde, sanatçı, özgür düşüncenin içinde yeni bir estetiğe, giderek bireyselliğe yönelmiştir.

“Sanat eserinin bir var-olan olarak ele alınması gerekir. Estetik'in tavrı buna göre bir ontolojik tavidir. Estetik tavra, bir bütün olarak verilen sanat eserini estetikçi analiz eder, varlık tabakaları bakımından çözümler, onu varlık tabakalarına böler. Sanat eserinin hem heterojen bir yapı hem de birlikli, bir bütün olarak görünmesi bir paradoksu değil de, alınan tavırların farklılığını gösterir. İmdi, estetik objeyi bir var-olan olarak almak ve onu ontik yönden parçalamak gerekmektedir. Böyle bir çözümlemede, önce birbirinden farklı iki varlık sferi buluyoruz. Real ve real-dışı ya da irreal varlık”(Tunalı; Estetik Beğeni; 2010, s. 91).

Modern öncesi dönemde sanatçının dünyayı algılaması ve dönüştürmesi, bireysellik olgusunun ötesinde bir toplumsal baskıyı içselleştirerek gerçekleşiyor; doğal olarak yaratma edimi sonucunda ortaya çıkan eser; gerçekliği, özgürlüğü içererek varolamıyordu. Estetik tavrı, koşulların gerektirdiği bir uzantıyla gerçekleşiyordu. Ama özgürlük algılamasının, aklın genişleyen bakış açısının ve estetiğin çeşitlendiği ve yeni bakış açılarının geliştiği modern dönem ortamında sanatçı, bireysel kimliğini geliştirirken, kendine özgü bir üslup ve özgürlük tanımına da ulaşıyordu.

“Hızla değişen bir dünya içinde yaşadığımızı söylerken, bununla belki de bu değişimin en çok kültür kesiminde meydana geldiğini ifade etmek istiyoruz. Duygular değişiyor, düşünceler değişiyor, konuştuğumuz dil değişiyor, inandığımız değerler durmadan değişiyor ve bunlara koşut olarak sanat biçimleri değişiyor. Tüm bu değişimler, insanın dışında değil, insan dünyasında ve insanla birlikte gerçekleşiyor”(Tunalı; Estetik Beğeni; 2010, s. 150).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişen yapı içinde, sanatçının evreni algılaması ve sanatla dönüştürmesi de, hem kavramsal hem de estetik olarak farklılıklar göstermeye başladı. Modernizm postmodernizm içinde sanat ve sanat algılaması, hem biçimsel değişikliğe, hem de içeriksel farklılaşmaya uğruyordu.

Postmodern dönem boyunca karşımıza; PopArt, OpArt, Happening, Environmental Art ve Action Painting vb. gibi sanat eğilimleri, biçimler çıkmaya başladı ve bu aynı zamanda dünyanın yeni bir biçim diliyle algılanması ve gerçekliğe farklı bir perspektiften bakma anlamlarına gelmekteydi.

“... bunların her birinin kendine özgü bir biçim anlayışı olduğunu, kendine özgü bir sanat anlayışı bulunduğunu da ifade edebiliriz. Yalnız sanat uygulaması yönünden değil, aynı zamanda onlar sanat teorisi yönünden de bir özgünlüğü benimsiyorlar”(Tunalı; Estetik Beğeni; 2010, s. 151).

1965’lerden sonra gelişen Op-art, optik, görme duyumlarından hareket eder; bu duyumları geometrik biçimler içinde ifade eder. Böylece o izlenimcilik akımından gelen bir sürecin devamı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Yakın çevre ve kent yaşamı, izlenimciliğin doğa varyantlarından farklı olarak karşımıza çıkar. Sanatçı artık doğanın içinde değil, sanayileşme ve hızlı kentleşme neticesinde, beton blokların, demir konstrüksiyonların, metallerin ve hızın içinde bir görsel gerçeklikte yaşamakta, doğal olarak da bunların görselliği op-art sanatçısını beslemektedir.

Happening’e gelindiğinde de, bu postmodern sanat hareketleri, modern sanatın izlenimcilik, soyut sanat, dışavurumculuk gibi, aktarımcı, yansıtması karakterlerinden farklı olarak; farklı bir disiplin ve görme-düşünme biçimlerine sahip olduğunu gösteren yapı özellikleriyle karşımıza çıkar; happening bu durumda;

nesnelerin, gerçekliğin yorumlanması yerine; sanatın gerçekliğe katılmasını bir sanat ilkesi olarak benimser. Resimde, insanla çevre birliği sağlanmalı, insan çevresine karşı daha duyarlı olmalıdır, ilkesinden hareket eder.

Modern ve postmodern sanat ve sanatçı kavramı, değişken yapılarda karşımıza çıkmakla birlikte, sanatçı olarak bireyin özgürlüğünü ortaya koyan, düşünsel derinlikli estetikler olarak belirlemektedirler. Soyut modern resmin önemli temsilcilerinden Kandinsky; “Form soyut olarak kalınca, hiçbir objeyi ifade etmez, tersine, tamamen o soyut bir mahiyettir. Böyle salt, soyut bir mahiyet, bir karedir, bir dairedir, bir üçgendir, bir paralelkenardır, bir dikdörtgendir” demektedir.

Doğanın dış görünüşü, optik algı, gitgide farklılaşmış ve zihin, entelektüel kapasite, felsefi bakış; sanatın görsellikle sınırlı dünyasına yeni ufuklar açmış ve böylece sanatçı; salt görünür dünyanın algı merkezinden sıyrılarak, başka boyutlara, özgürlüğünün ve yaratımın sınırsızlığında kulaç atmıştır.

“Yeni biçim yaratma bilinci Cezanne’den sonra gelişir. Cezanne’den sonra resim, tabiatın dış görünüşünden kurtulur. Fütürizm, kübizm ve pürizm bir başka biçimlendirmeye ulaşır. Yeni sanatın, soyut sanatın en temel niteliği, onun tabii biçimlerden kurtulmuş olması, tabiat biçimlerinin dışında kendine özgü bir biçim dünyası araması ve bulmasıdır. Sanat bu biçim dünyasını kendi yaratır”(Tunalı; Estetik Beğeni; 2010, s. 193).

Sanat artık kendi biçim dünyasını yaratmış, adeta yeni bir estetik ve felsefe ortaya koymuştur. Yani sınırsız özgürlüğe kucak açmış ve sanatçıyı da sanatı da özgürleştirmiştir.

SONUÇ

Geçmişten bugüne getirdiği birikimle sanat, hem kendi felsefesini, hem de sanatçı realitesini oluşturmuştur. Mutlak özgürlük arayışı Mağara Dönemi'nden başlayarak gelişmiş ve sanatçı her zaman kişisel özgürlüğünün peşinde koşmuştur.

Kimi zaman kendisini baskı altında tutan yapıların boyunduruğunda, zorunlu olduğu gerçekliğin estetik beğenisine teslim olsa bile; modern ve postmodern dönemlerde sanatçı, özgürlüğünün bir daha geri alınamayacağı noktaya geldiğini hissetmiş ve biçim dilini de biçim-içerik noktasında yeniden kurgulamıştır.

Prof. Dr. İsmail Tunalı estetik ve sanatsal görüş ve derinliği de zaten; sanatçının ve sanat olgusunun geçmişten günümüze sürdürdüğü estetik ve düşünsel özelliğin keşfi ve onu yeniden yorumlaması üzerine kuruludur ve bu konularda sanat dünyasına yeni soluklar getirecek ve sanatçılara da farklı açılımlar sunacak iddialar, bakış açılarıyla zengin bir birikim kazandırmış, giderek sanatçının evrensel özgürleşmesi ve yaratıcılığı konusunda onlara farklı ve kalıcı kapılar açmıştır.

İsmail Tunalı estetiğe yazdığı kitaplar ve makalelerle yeni boyutlar eklemiştir. Hemen hemen yazdığı bütün kitaplarıyla, sanat düşüncesine olumlu katkılar yapmış, ileriye yönelik yeni ufukların açılmasına zemin hazırlamıştır. Kısacası o öncü bir estetik düşünürü olarak sanat tarihimizde yerini almıştır.

KAYNAKLAR

- İsmail Tunalı/Arthur Hübscher; “Çağdaş Filozoflar”; Altın Kitaplar; Haziran 1994
- İsmail Tunalı; “Marksist Estetik”, Kaynak Yayınları; Şubat 2003
- İsmail Tunalı; “Grek Estetiği”; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları/Bahar Matbaası; İstanbul 1963
- İsmail Tunalı; Estetik: (Benedetto Croce Estetiğine Giriş); Remzi Kitabevi; 1983
- İsmail Tunalı; “Estetik Beğeni”(Çağdaş Sanat Felsefesi Üzerine); Remzi Kitabevi; Eylül 2010

